

การพัฒนาแบบประเมินเจตสิกปัจจัยเชิงทำนาย บุคลิกภาพของผู้ปฏิบัติธรรม A Development of Predicative Mental Factor Assessment for Personality of Meditation Practitioner

¹โย่ง ศรีเวียน, ¹สิริวัฒน์ ศรีเครือตง, ¹พุทธรชาติ แผนสมบุญ
และ ²เมธาวี อุดมธรรมนุภาพ

¹Yong Srivien, ¹Siriwat Srikrueadong, ¹Phutthachat Phaensomboon
and ²Methawee Udomthammanupap

¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

²ม.สวนดุสิต

²Suan Dusit University

^{1*}Email: yojai8989@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิจัยการสร้างเครื่องมือในการวิเคราะห์บุคลิกภาพและพัฒนาแบบประเมินเจตสิกปัจจัยเชิงทำนายบุคลิกภาพของผู้ปฏิบัติธรรม เป็นการศึกษาข้อมูลเจตสิกปัจจัยที่พัฒนาเป็นจริง อันสามารถจัดเป็นกลุ่มแบบเจาะจงได้บุคลิกภาพ 6 หมวด โดยการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ที่เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ซึ่งมีการประเมินบุคลิกภาพเฉพาะบุคคลในการสังเคราะห์หามาตรวัด เพื่อทำนายบุคลิกภาพตามหลักของสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และเชิงอนุมาน (Inferential Statistics)

ผลการวิจัย มีปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบกับความรู้ด้านข้อมูล ดังนี้ 1) การศึกษาลักษณะเจตสิกปัจจัยที่เป็นกลุ่มโลกเจตสิก กลุ่มโทสเจตสิก กลุ่มโมหเจตสิก กลุ่มศรัทธาเจตสิก ปัญญาเจตสิกและวิตกเจตสิก 2) การศึกษาขอบเขตการพัฒนาของกุศลจิตและกุศลเป็นจริงสู่บุคลิกภาพ 3) การสร้างแบบประเมินเจตสิกปัจจัยเชิงทำนายบุคลิกภาพของผู้ปฏิบัติธรรม เมื่อสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับบุคลิกภาพประกอบด้วยจิตที่เป็นนามธรรมซึ่งถูกเจตสิกทั้งหลายปรุงแต่งอยู่เสมอ จนสามารถจำแนกเป็นบุคลิกภาพต่างๆ ได้ ว่าโดยย่อมี 6 หมวด เช่น บุคลิกที่หนักไปทางโลก บุคลิกที่หนักไปทางโทสะ บุคลิกที่หนักไปทางหลง บุคลิกที่หนักไปทางปัญญา บุคลิกที่หนักไปทางศรัทธา บุคลิกที่หนักไปทางวิตก โดยมีการเกิดอากัปกิริยาหมุนเวียน

สับเปลี่ยนกันไปตามสภาพการแสดงออกมาของบุคคลที่มีหลากหลายรูปแบบเป็นบุคลิกภาพนั้นๆ แล้วนำข้อมูลที่ได้มากำหนดอารมณ์ให้แก่ผู้ปฏิบัติธรรมได้อย่างถูกต้องตรงกับบุคลิกภาพ ก็จะเป็นการส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติธรรมบรรลุวัตถุประสงค์ได้ตามความปรารถนาของตน

สรุป การพัฒนาแบบประเมินเจตสิกปัจจัยเชิงทำนายบุคลิกภาพของผู้ปฏิบัติธรรมฉบับนี้ สามารถจัดเข้าในระดับแบบวัดที่มีมาตรวัดอยู่เกณฑ์มาตรฐาน ที่ผ่านการทดสอบตลอดมาตามลำดับด้วยความเที่ยง ความตรง ความน่าเชื่อถือ จึงสามารถนำไปใช้ประเมินเจตสิกปัจจัยเชิงทำนายบุคลิกภาพของผู้ปฏิบัติธรรมได้

คำสำคัญ: แบบประเมินเจตสิกปัจจัย; บุคลิกภาพ; มาตรวัด

Abstract

This research is intended to invent a tool for personality analysis and to develop a predicative assessment of mental factor (Jetasika) for Meditation practitioner. The mental factor is developed as temperament (Jarita) which can be grouped into six. By personality assessment, this research focuses on synthesis of gauges. This research is interdisciplinary between qualitative and quantitative research by using descriptive and inferential statistics respectively.

As the result, the elements of information are as follows: 1) the mental factors can be grouped into six groups; lustful temperament (Ragajarita), hating temperament (Dosajarita), deluded temperament (Mohajarita), faithful temperament (Saddhajarita), intelligent temperament (Buddhijarita), and speculative temperament (Vitakajarita), 2) the process of immoral and moral consciousness can be developed to personality, and 3) the invention of personality assessment can be enumerated into six groups. When synthesizing personality knowledge consists of the abstract mind that is always perfected forever. In short, they can be classified into different personality categories. There are 6 categories, such as heavy personality to greed, heavy personality to the anger, the heavy personality to the trail, heavy personality to intellectual, heavy personality to the faith, heavy personality to worry. There is a change in the way of rotation with the state of the expression of the person who has a variety of personality and then the information that has set the mood for the practitioner correctly to match his personality. It will encourage the practitioners to achieve their objectives as much as they wish.

In summary, the development of the mental factor evaluation of personality for meditation practitioner can be classified into standard scale. When the scale was tested and based on consistency, accuracy, and reliability, it can be used to evaluate the personality of the meditation practitioner.

Keywords: Mental Factor Assessment; Personality; Gauge

บทนำ

บุคคลในสมัยพุทธกาลนั้นไม่ต่างอะไรกับบุคคลในยุคปัจจุบัน โดยส่วนมากผู้คนในยุคสมัยนั้นมักจะเป็นผู้ที่ตั้งใจเข้ามาศึกษาพระพุทธศาสนา เพื่อให้พ้นจากความทุกข์ และแสวงหาความสงบสุขให้แก่จิตใจที่เร่าร้อนและวุ่นวาย ส่วนมากล้วนมีลักษณะออกมาทางความโลภ ความโกรธและความหลง ดังปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา กรณีตัวอย่างของภิกษุณีอุลลันทาทาที่เคยเป็นภรรยาของพราหมณ์ เมื่อพราหมณ์ผู้เป็นสามีได้ตายไปเกิดเป็นพญาหงส์ที่มีขนเป็นทองคำล้วน หงส์นั้นบินมาสลัดขนทองคำให้แก่ภิกษุณีอุลลันทาทา และธิดาคนละคน ต่อมาภิกษุณีอุลลันทาทาคิดว่า “หงส์ตัวนี้สลัดขนให้พวกเราเพียงคนละขนเท่านั้น” จึงจับพญาหงส์ถอนขนทองคำจนหมดสิ้น เมื่อขนที่งอกขึ้นมาใหม่กลับกลายเป็นขนธรรมดาสีขาว ขนทองคำที่หงส์เคยสลัดทิ้งให้ก็เสื่อมไปกลับกลายเป็นขนสีขาวไปด้วยอำนาจแห่งความโลภนั่นเอง (Thai Tipitaka 3/793/128) บุคลิกภาพลักษณะที่แสดงออกทางด้านความโกรธ (โทสเจตสิก) เช่น องคุลิมาลเป็นคนจิตใจโหดเหี้ยม โดยการฆ่าคนแล้วตัดเอาหัวนี้ไว้มีรอยเป็นพวงมาลัยสวมไว้ที่คอ ทำให้เกิดความเดือดร้อนไปทั่ว (Thai Tipitaka 13/347/421) หรือบุคลิกภาพที่แสดงออกในลักษณะของความไม่รู้ (โมหเจตสิก) ของนางปฐาจารา ซึ่งเป็นธิดาของเศรษฐีผู้มีสมบัติถึง 40 โกฏิ มีอายุ 16 ปี รูปร่าง อยู่บนชั้น 7 ของปราสาทในกรุงสาวัตถี แต่เธอก็ยังหลงรัก และแอบคบหาสมาคมกับคนรับใช้คนหนึ่งของตน เป็นต้น

ในยุคปัจจุบันที่โลกได้พัฒนาไปเป็นอย่างมากหากแต่สิ่งที่พระพุทธเจ้าได้ทรงสั่งสอนเอาไว้ก็ยังเป็นประโยชน์ต่อผู้คนเป็นจำนวนมากหากว่าได้ศึกษาและทำความเข้าใจในสิ่งที่พระพุทธศาสนาเท่านั้นที่ชี้ทางแก้ปัญหาของมนุษย์ด้วยความรู้ที่ถูกต้อง สอดคล้องกับสภาพตามเป็นจริงของชีวิตและโลก ระบบความรู้นี้เริ่มต้นที่การตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า และตกทอดมาถึงปัจจุบันในรูปของพระไตรปิฎกหรือพระบาลี รวมทั้งคำอธิบายขยายความชั้นหลัง คืออรรถกถา ฎีกาและอนุฎีกา สิ่งเหล่านี้เป็นหลักฐานที่ผู้ปรารถนาจะแสวงหาความจริงเกี่ยวกับชีวิตและโลก จะใช้สติปัญญาของตนค้นคว้าวิเคราะห์ นำมาตรวจสอบกับบุคลิกภาพประสบการณ์ และใช้ประโยชน์ในการแก้ปัญหาชีวิตของตนได้ (Phavirai, 2016) จนพบเห็นสภาวะที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริงของบุคลิกภาพ (Phra Sophitittithada, 1995)

การศึกษาและทำความเข้าใจในหลักธรรมต่างๆ จึงเห็นเรื่องจำเป็นที่จะทำให้ผู้ปฏิบัติตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพ้นจากปัญหาและเข้าใจเรื่องบุคคลและสิ่งที่แต่ละคนเป็นอีกด้วย กล่าวคือ ชันธ อายตนะ ธาตุ สัจจะ ปฏิจจุสมุปบาท อิทัปปัจจยตา (Thai Tipitaka, 1996/10/64-65/36) และบุคลิกภาพตามหลักพุทธจิตวิทยาที่เป็นรูปธรรมในลักษณะการแตกทำลายไป และมีหน้าที่แยกออกจากกันกับจิตได้ มีความเป็นอพยาครธรรมเป็นอาการปรากฏ มีวิญญาณเป็นเหตุใกล้ ประกอบด้วยหลักการ 5 อย่าง ได้แก่ สมุทเทส (การแสดงโดยย่อ) วิชาค (การจำแนก) สมุฏฐาน (การตั้งขึ้นหรือเหตุที่เกิด) กลาป (หมวดหมู่) ปวัตติกัมมต (โดยลำดับแห่งการเกิดขึ้น) (Phrakhanthasaraphivong, 2002) ที่อินทรีย์ 5 ได้อาศัยจิตแล้ว จึงกลายเป็นพละ 5 และหรือโดยปริยายที่พละ 5 ได้อาศัยจิตแล้ว จึงกลายเป็นอินทรีย์ 5 มีอยู่ (Jarudun and group, 1987) และในประเด็นเรื่องจิตทั้ง 6 อย่าง (Phra Bhramagunabhorn

P.A. Payutto, 2010) ถ้าพิจารณาตามหลักการรับรู้สีกของบุคคลปัจจุบันจะเห็นได้ว่า บุคคลหนึ่งมีจิตนิสัย ผสมผสานหลายลักษณะแตกต่างกันออกไป (Phrabuddhakosathera, 2004)

อย่างไรก็ดีในปัจจุบันถึงแม้ว่าจะมีเครื่องมือที่เป็นแบบวัดเฉพาะนามธรรมที่เกี่ยวกับสภาวะจิต ที่เรียกว่า การจำแนกทฤษฎีจิตวิทยา (khavanitch, 2003) วิชาจิตวิทยาเริ่มได้รับความสนใจและถูกพัฒนา ค้นคว้าทดลองหลากหลายกระจายไปในวงการแพทย์ การศึกษา การปกครอง การทูตและการทหาร จนอาจกล่าวได้ว่าจิตวิทยาได้สอดแทรกเข้าไปพัวพันในความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับบุคคลของการใช้ชีวิตประจำวันโดยปริยาย เพราะสาระสำคัญของวิชาจิตวิทยา ได้แก่ การศึกษาเรื่องของบุคลิกภาพและพฤติกรรมของมนุษย์ ที่ขยายออกเป็นสาขาต่างๆ มากมาย เช่น จิตวิทยาบุคลิกภาพ จิตวิทยาการทดลอง จิตวิทยาสร้างจิตวิทยาพัฒนาการ จิตวิทยาสังคม จิตวิทยาคลินิก จิตวิทยาอุตสาหกรรม เป็นต้น โดยมีนักจิตวิทยาที่มีชื่อเสียงต่างๆ เช่น ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) อีริก อีริกสัน (Erik Erikson) เดวิด พี ออสซูเบล (David P Ausubel) (Siriwanbuth, 2013) คาร์ล จุง (Carl G. Jung) และวิลเลียม เจมส์ (William James) เป็นกลุ่มผู้นำจิตวิทยาเหนือตน (Surinthavong, 2013) ทั้งยังมี แนวคิดทางการรู้ คิด และปัญญา (cognitive approach) เป็นการมุ่งเน้นที่โครงสร้างและกระบวนการต่างๆ ทางสมองพร้อมทั้งกิจกรรมการทำงานขั้นสูง ที่มีผลต่อพฤติกรรมทางปัญญา หรือความฉลาดของมนุษย์ทั้งหลาย (Pavakanan, 2013) เป็นต้น

จากที่กล่าวมาทำให้เห็นได้ว่า จุดเด่นข้อดีของวิทยาการจิตวิทยาสมัยใหม่ สามารถเห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนาและจิตวิทยาด้านบุคลิกภาพ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงบูรณาการพัฒนาแบบประเมินเจตสิกปัจจัยเชิงทำนายบุคลิกภาพของผู้ปฏิบัติธรรม เพื่อเป็นการนำร่องที่มีรูปแบบมาตรฐานสำหรับการปฏิบัติธรรมและส่งเสริมความสุขให้แก่มวลชนของสังคม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของเจตสิกปัจจัยที่พัฒนาเป็นจิตเจตสิกทำนายบุคลิกภาพ
2. เพื่อศึกษาการสร้างสมการโมเดลโครงสร้าง
3. เพื่อทดสอบความสอดคล้องของโมเดลแบบประเมินเจตสิกปัจจัยเชิงทำนายบุคลิกภาพของผู้ปฏิบัติธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) เพื่อพัฒนาแบบประเมินเจตสิกปัจจัยเชิงทำนายบุคลิกภาพของผู้ปฏิบัติธรรม โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลที่ประกอบด้วยเจตสิกปัจจัยในคัมภีร์ วิชาการตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทและทฤษฎีจิตวิทยาที่ครอบคลุมถึงจิตที่แสดงด้วยบุคลิกภาพเป็น 6 หมวด ได้แก่

1) หมวดโลกเจตสิก 2) หมวดโทสเจตสิก 3) หมวดโมหเจตสิก 4) หมวดปัญญาเจตสิก 5) หมวดศรัทธาเจตสิก หมวด 6) วิตกเจตสิก ที่เกี่ยวกับเจตสิกปัจจัยที่พัฒนาเป็นจริตเชิงทำนายบุคลิกภาพ ที่เกี่ยวกับการและการและวิธีการสร้างแบบประเมินเจตสิกปัจจัย ที่เกี่ยวกับแบบประเมินเจตสิกปัจจัยเชิงทำนายบุคลิกภาพของผู้ปฏิบัติธรรม **ขอบเขตด้านพื้นที่และประชากร** ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่และประชากรกลุ่มตัวอย่าง เพื่อสะท้อนถึงการพัฒนาแบบประเมินเชิงทำนายบุคลิกภาพของผู้ปฏิบัติธรรมจำนวน 4 แห่ง เป็นประชากรกลุ่มทดสอบจำนวน 276 ท่าน

ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้จำแนกผู้ให้ข้อมูลออกเป็น 4 กลุ่ม คือ 1. กลุ่มเจ้าสำนักพระวิปัสสนาจารย์ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับสำนักปฏิบัติธรรม 2. กลุ่มนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา 3. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยา และ 4. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญทางด้านโปรแกรมสำเร็จรูปด้านสถิติ

ผลการวิจัย

องค์ประกอบของเจตสิกปัจจัยที่พัฒนาเป็นจริตเชิงทำนายบุคลิกภาพ

พบว่า จากการศึกษาพระไตรปิฎก ตำรา และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเจตสิก มีองค์ประกอบของเจตสิกปัจจัยที่พัฒนาเป็นจริตเชิงทำนายบุคลิกภาพ เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ปรุงแต่งจิตให้เป็นกุศลจิต อกุศลจิต และอัพยาทจิต แบ่งออกได้เป็น 2 อย่าง คือ

1. องค์ประกอบของเจตสิกปัจจัย จัดได้เป็น 6 ประเภท ได้แก่ 1) เจตสิกประเภทโลภะ 2) เจตสิกประเภทโทสะ 3) เจตสิกประเภทโมหะ 4) เจตสิกประเภทปัญญา 5) เจตสิกประเภทศรัทธา 6) เจตสิกประเภทกุศลวิตก (Phra Bhramagunabhorn (P.A.Payutto), 2010)

2. เจตสิกปัจจัยที่นำไปทำนายบุคลิกภาพ อันเป็นเหตุให้จิตเหล่านั้นพัฒนาไปสู่จริต 6 แล้วจริตที่ประกอบด้วยกายก็กระตุ้นกายให้แสดงออกปฏิกิริยาออกเป็นบุคลิกภาพ ที่สามารถจำแนกบุคลิกภาพของบุคคลโดยทั่วไปออกเป็นหมวดใหญ่ๆ ได้ 6 หมวด คือ 1) หมวดบุคลิกภาพที่หนักไปทางโลภะ 2) หมวดบุคลิกภาพที่หนักไปทางโทสะ 3) หมวดบุคลิกภาพที่หนักไปทางโมหะ 4) หมวดบุคลิกภาพที่หนักไปทางปัญญา 5) หมวดบุคลิกภาพที่หนักไปทางศรัทธา 6) หมวดบุคลิกภาพที่หนักไปทางวิตก ซึ่งประกอบโดยทั่วไปในกระทงคำถาม จำนวน 84 ข้อ

การสร้างสมการโมเดลโครงสร้าง

พบว่า บุคลิกภาพของผู้ปฏิบัติธรรม ประกอบด้วยตัวแปรต้น ได้แก่ กระทงคำถาม จำนวน 84 ข้อ ตัวแปรตาม ได้แก่ หมวดคำถาม 6 หมวด ตัวแปรแฝง ได้แก่ จริต 6 จริต บุคลิกภาพ 6 ลักษณะ ได้แก่ 1) บุคลิกภาพโลภะ = 6.46, 2) บุคลิกภาพโทสะ = 9.70, 3) บุคลิกภาพ โมหะ = 5.05, 4) บุคลิกภาพปัญญา = 5.55, 5) บุคลิกภาพศรัทธา = 6.94, 6) บุคลิกภาพวิตก = 2.60 ตามค่าประมาณการที่เป็นกลาง

(Unbiased estimate) ที่มีค่าน้ำหนักถ่วงอยู่ในระหว่าง - 0.02 ถึง 1.06 และตรงตามเกณฑ์สหสัมพันธ์จากการตรวจสอบกับค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค = .843 ของแบบประเมินเจตสิกปัจจัยเชิงทำนายบุคลิกภาพของผู้ปฏิบัติธรรม 4.3 ผลการทดสอบความสอดคล้องของโมเดลแบบประเมินเจตสิกปัจจัยเชิงทำนายบุคลิกภาพของผู้ปฏิบัติธรรม

ผลการสร้างแบบประเมินบุคลิกภาพจากเจตสิกปัจจัยเพื่อนำไปเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่าเป็นการสร้างจากข้อมูลกระทงคำถามที่มีความสัมพันธ์ของตัวแปรกับโมเดล โดยการวิเคราะห์สมการโมเดลโครงสร้างเชิงเส้นตามสมมติฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ ที่มีค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนระหว่างโมเดลการตรวจสอบความสอดคล้อง พบว่า มีความสอดคล้องกันตามค่าสถิติ ดังนี้ ไคร์-สแควไม่มากกว่า (X^2) = 58.461, P = .058, ratio = 1.360, GFI = .966, IFI = .977, AGFI = .939, CFI = .976, NFI = .919, RFI = .875, PGFI = .533, RMSEA = .036

สรุป แสดงว่าระดับความสอดคล้องมีค่าสูง ถ้าระดับความสอดคล้องมีค่าสูง ก็ยืนยันได้ว่า แบบประเมินเจตสิกปัจจัยนี้ สามารถนำไปใช้ทำนายบุคลิกภาพผู้ปฏิบัติธรรมได้

ความสอดคล้องของโมเดลแบบประเมินเจตสิกปัจจัยเชิงทำนายบุคลิกภาพของผู้ปฏิบัติธรรม

พบว่า สำหรับแบบประเมินเจตสิกปัจจัยนี้สามารถจำแนกจริตของบุคคลเป็น 6 กลุ่มจริต ด้วยมาตรวัดค่าสถิติดัชนีความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ของฐานนิยม (Mode) ที่วัดได้ในกลุ่มตัวอย่างของผู้ตอบแบบประเมินเจตสิกปัจจัย 84 ข้อกระทงคำถาม เป็นจำนวนทั้งสิ้น 276 ท่าน แบ่งออกเป็นกลุ่มโลกจริต จำนวน 61 ท่าน กลุ่มโทสจริต จำนวน 27 ท่าน กลุ่มโมหจริต จำนวน 15 ท่าน กลุ่มปัญญา จำนวน 13 ท่าน กลุ่มศรัทธา จำนวน 8 ท่าน กลุ่มวิตกจริต จำนวน 4 ท่าน รวมทั้งสิ้น 128 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 46.37 และที่ไม่ปรากฏผลจำแนกความถี่ของผู้ตอบแบบประเมินเจตสิกปัจจัยเป็นจำนวน 148 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 53.62. ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่วิเคราะห์ไว้ได้เพียงบางส่วน แสดงว่าตัวแปรเหล่านี้เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตอบแบบประเมินเจตสิกปัจจัย โดยสามารถอธิบายได้ กล่าวคือ คุณลักษณะของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรที่ตอบแบบวัดบุคลิกภาพในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับน้อยกว่าหรือเท่ากับ 0.05 หมายความว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่างมีความพร้อมในการให้ข้อมูล ประกอบด้วยการเห็นประโยชน์ของงานวิจัย ความเข้าใจในกระทงคำถามที่ไม่ยากหรือมากเกินไป ความตั้งใจตอบ มีเวลาเพียงพอในการตอบ สอดคล้องกับจิตพิสัย เป็นพฤติกรรมด้านจิตใจ ที่ยอมรับได้ แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ การรับ การตอบสนอง การรู้คุณค่าหรือค่านิยม การจัดระบบคุณค่า และการสร้างบุคลิกลักษณะโดยคุณค่าใดคุณค่าหนึ่ง

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบประเมินเจตสิกปัจจัยเชิงทำนายบุคลิกภาพของผู้ปฏิบัติธรรมในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งสมมุติฐานไว้ว่า ถ้าหากมีแบบประเมินเจตสิกปัจจัยที่สามารถคัดกรองและสามารถบ่งบอกถึงอารมณ์ ที่เหมาะสมกับการเจริญจิตตภาวนาเฉพาะของบุคคลนั้นๆ บุคคลผู้นั้นย่อมมีโอกาสจะประสบกับผลสำเร็จในการเจริญจิตตภาวนาได้รวดเร็วกว่าผู้ที่ไม่มีการคัดกรองอารมณ์ที่เหมาะสมสำหรับบุคลิกภาพของตนมาก่อนเลย

จากการวิจัยพบประเด็นที่ควรนำมาอภิปราย ได้แก่ คุณลักษณะความเป็นมาของบุคลิกภาพจำเพาะตนเบื้องต้นสำหรับผู้ปฏิบัติธรรม อันมีบุคลิกภาพที่ประกอบด้วยเจตสิกปัจจัย 6 หมวด (Phra Bhramagunabhorn (P.A.Payutto), 2010) พร้อมทั้งรูปธรรมที่เป็นรูป 28 และนามธรรมที่เป็นจิตตูปบาท ในสภาวะอกุศลจิต 12 และมหากุศลจิต 8 ที่ประกอบด้วยโลกเจตสิก ทิฐิเจตสิก มานเจตสิก โทสเจตสิก อีสสาเจตสิก มัจฉริยเจตสิก กุกกุจจเจตสิก ถีนเจตสิก มิทธเจตสิก โมหเจตสิก อหิริกเจตสิก อนัตตปเจตสิก อุทธัจจเจตสิก ปัญญาเจตสิก ศรัทธาเจตสิก สติเจตสิก หิริเจตสิก โอตตปเจตสิก อโลภเจตสิก อโทสเจตสิก ตัตตรมชฌัตตตาเจตสิก วิตกเจตสิก ที่มีเจตสิกใน 6 หมวดอย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นประธานปรุงแต่งกายวิญญูติและวจวิญญูติเป็นบุคลิกภาพ โดยมีกระหังคำถามของแบบประเมินเจตสิกปัจจัยที่สามารถจำแนกจริตที่ประกอบกับอารมณ์ที่เหมาะสมกับสมณะหรือวิปัสสนา สำหรับผู้ปฏิบัติธรรม เพื่อให้สามารถใช้อารมณ์กรรมฐานที่เหมาะสมตรงกับบุคลิกภาพของตน ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ซูเมธ โสฬส (Soros, 2011) ที่ได้ศึกษาเครื่องมือจำแนกจริตที่เหมาะสมในการเจริญสติปัฏฐาน พบว่า สติปัฏฐานและจริตมีการเชื่อมโยงบูรณาการความสัมพันธ์กัน เพื่อสร้างเป็นเครื่องมือจำแนกจริตได้ว่า คนประเภทต้นทางจริตมีปัญญาไม่กล้าเหมาะกับการเจริญกายนุปัสสนาสติปัฏฐาน คนประเภทต้นทางจริตแก่กล้าเหมาะกับการเจริญเวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน คนประเภททิฐิจริตมีปัญญาไม่แก่กล้าเหมาะกับการเจริญ จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน คนประเภททิฐิจริตมีปัญญาแก่กล้าเหมาะกับการเจริญธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ทั้งนี้ แม้ผู้มีต้นทางจริตก็เหมาะสำหรับแนวสมถยานิกและวิปัสสนายานิกด้วย

เนื่องจากงานวิจัยเน้นความสำคัญลงไปที่ความสามารถของเครื่องมือจำแนกจริต เพื่อจัดสรรจริตที่เหมาะสมกับการเจริญวิปัสสนาสติปัฏฐานโดยเฉพาะ ไม่ได้ให้น้ำหนักกับเจตสิกปัจจัยของบุคคลที่เป็นองค์ประกอบชีวิตของจริตแต่ละจริต ซึ่งจะส่งไปยังบุคลิกภาพของบุคคลนั้น สะท้อนถึงรูปนามอาการเคลื่อนไหวโดยกายวิญญูติและวจวิญญูติที่มีกุศลจิต อกุศลจิต ที่ถูกปรุงแต่งด้วยเจตสิก จึงมีการส่งผลให้เกิดเป็นบุคลิกภาพที่ยกระดับพัฒนาจิตเข้าสู่โหมดแห่งความทรงจำในจิตใต้สำนึกกลายเป็นจริต (PhraBuddhattathera, 1906) ต่อๆ ไปได้

ดังนั้น การพัฒนาแบบประเมินเจตสิกปัจจัยเชิงทำนายบุคลิกภาพของผู้ปฏิบัติธรรมฉบับนี้ จึงมีความสอดคล้องกับผลงานของศรีเรือน แก้วกังวาน (Keawkungwan, 2008) ซึ่งได้อธิบาย “ทฤษฎีจิตวิทยาบุคลิกภาพ” ไว้ว่า บุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะเฉพาะตัวของบุคคลในด้านต่างๆ ทั้งส่วนภายนอกและส่วน

ภายใน กล่าวคือ ส่วนภายนอก ได้แก่ รูปร่างหน้าตา กิริยามารยาท การแต่งตัว วิธีพูดจา การนั่ง การยืน...และส่วนภายใน ได้แก่ สติปัญญา ความถนัด ค่าเฉลี่ยของตัวแปรนิยม ความสนใจ ปรัชญาชีวิต ความใฝ่ฝันปรารถนา ลักษณะอารมณ์ประจำตัว และการพัฒนาบุคลิกภาพ ส่วน แชนดรา เครบส์ และ เจน เอ.จี.โคลส์ ได้อธิบาย “แก้ได้ทุกปัญหาด้วยบุคลิกภาพ แปลจาก Work It Out” ไว้ว่า การเข้าใจความแตกต่างทางความคิดระหว่างผู้ที่มีบุคลิกภาพต่างกัน จะแก้ไขความขัดแย้งได้ หากเรื่องต่างๆ เหล่านั้นเกิดขึ้นเป็นปกติ อันเนื่องมาจากความแตกต่างทางบุคลิกภาพ

จากการทดสอบสมมุติฐานโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) หาค่าอำนาจแจกแจง ด้านค่าเฉลี่ย (Mean) ค่ามัธยฐาน (Median) ค่าฐานนิยม (Mode) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าความแปรปรวน (Variance) เปอร์เซ็นไทล์ (Percentile) เพื่อแจกแจงความถี่ (Frequencies) หาค่าการวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลางและค่าการกระจายของข้อมูล ด้วยการวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยัน พร้อมกับการทดสอบค่าที (One way ANOVA : f-test) ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ $p = 0.00$ และมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของชุตติมา พงศ์วรินทร์ (Phongvarin, 2011) ที่ได้ศึกษารอบมโนทัศน์ความสุขของนิสิตนักศึกษาในบริบทพุทธธรรม พบว่า โมเดลการวิเคราะห์หองค์ประกอบยืนยันของตัวแปรสังเกตโดยโครงสร้างเชิงเส้นที่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดี ที่มีค่า ไค-สแควร์ $\text{Chi-square } (X^2) = 58.361$ $p = .058$ $\text{RATIO} = 1.36$ $\text{GFI} = .966$ $\text{IFI} = .977$ $\text{AGFI} = .939$ $\text{CFI} = .976$ $\text{NFI} = .919$ $\text{RFI} = .875$ $\text{PGFI} = .533$ $\text{RMSEA} = .036$ ทำให้ได้เครื่องมือสำหรับใช้สำรวจ คัดกรองและประเมินผลความสุขที่สอดคล้องกับสภาพบริบทของสังคมและวัฒนธรรมไทย ตลอดจนสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาความสุขสำหรับนิสิตต่อไป

ทั้งนี้ งานวิจัยฉบับนี้จึงสามารถจัดเข้าในระดับแบบวัดที่มีมาตรวัดอยู่เกณฑ์มาตรฐาน ที่ผ่านการทดสอบตลอดตามลำดับด้วยความเที่ยง ความตรง ความน่าเชื่อถือ จึงสามารถนำไปใช้ประเมินเจตสิกปัจจัยเชิงทำนายบุคลิกภาพของผู้ปฏิบัติธรรมได้

ข้อเสนอแนะ

จากกรอบแนวคิดการพัฒนาแบบประเมินเจตสิกปัจจัยเชิงทำนายบุคลิกภาพของผู้ปฏิบัติธรรม ที่ได้ข้อมูลจากการศึกษาสังเคราะห์ข้อมูลจากพระไตรปิฎก...ในครั้งนี สามารถนำไปใช้เป็นแบบอย่างในทางพัฒนาหาบุคลิกภาพสำหรับบุคคลทั่วไปได้ เนื่องด้วยงานวิจัยนี้ได้ค้นพบข้อมูลจากการศึกษาเชิงประจักษ์ในกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการคัดเลือกมาทดสอบแบบประเมินเจตสิกปัจจัยโดยตรง พร้อมทั้งการวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยันในโมเดลเชิงทำนายบุคลิกภาพในบริบทบุคลิกภาพจริต 6 ด้าน ที่มีสหสัมพันธ์สัมพันธ์ประสิทธิสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สามารถประเมินเจตสิกปัจจัยสังเคราะห์เป็นบุคลิกภาพเฉพาะตนได้ชัดเจน เพราะเมื่อรู้ว่าบุคคลใดบุคคลหนึ่งมีบุคลิกภาพที่เป็นข้อมูลส่วนตัว หนักไปทางลักษณะใดลักษณะหนึ่ง อาจ

นำข้อมูลที่ได้นั้นไปใช้เป็นปัจจัยโน้มน้าวจิตใจของบุคคลเหล่านั้น ให้ดำเนินเข้าสู่การกระทำกรรมดีหรือกรรมชั่วก็ได้

จากกรอบแนวคิดการพัฒนาแบบประเมินเจตสิกปัจจัยเชิงทำนายบุคลิกภาพของผู้ปฏิบัติธรรม ที่ได้ข้อมูลจากการศึกษาสังเคราะห์เชิงสถิติ ในกลุ่มตัวอย่างผู้ไม่รู้ในบุคลิกภาพของตนเข้าข่ายจริตใด หรือควรใช้อารมณ์อย่างไรในการปฏิบัติธรรม ที่มีผลสัมฤทธิ์ตามแนวทางการปฏิบัติธรรม เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ ยังควรนำงานวิจัยนี้ไปทดสอบวิจัยเชิงประจักษ์ โดยให้เจ้าหน้าที่ศูนย์ปฏิบัติธรรมคัดกรองผู้ที่จะมาปฏิบัติกรรมฐาน นำผลการประเมินให้พระวิปัสสนาจารย์ โดยการจัดทางบประมาณมาใช้รวบรวมประชากรกลุ่มทดลองภาคสนาม เพื่อควบคุมสภาวะสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรทั้งหลาย ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความสัมฤทธิ์ในการทดสอบก่อนหรือหลัง เข้ารับการปฏิบัติธรรมไปทางใดทางหนึ่งก็ได้ เพราะผู้วิจัยไม่สามารถอยู่ในฐานะที่จะไปกำหนดอารมณ์ให้แก่ผู้เข้าปฏิบัติธรรมในสำนักหรือสถานที่อันมีการกำหนดอารมณ์ให้แก่ผู้เข้าการปฏิบัติธรรมสำหรับแต่ละสำนักโดยเฉพาะอยู่ก่อนแล้วได้

References

- Phongvarin, C. (2011). *Happiness of University Students in The context of Buddha dhamma : Empirical Investigation and Scale Development*. Dissertation Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1966). *Thai Tipitakas*. Bangkok: MCU Press.
- Jarudun, M. and group. (1987). *Dictionary of Pali-Thai-English of Electronics*. Bangkok: Bhumipharo Foundation.
- Surinthavong, S. (2013). *Introduction/Book reviews*. Bangkok: Sappasarn Project Children Foundation press.
- Phra Bhramagunabhorn (P.A. Payutto). (2010). *Dictionary of Buddhism*. (19th ed.). Bangkok: S. R. Printing Mass Product.
- Phra Bhramagunabhorn (P.A. Payutto). (2010). *Dictionary of Buddhism For Dhamma*. (15th ed.). Bangkok: S. R. Printing Mass Product.
- PhraBuddhauattathera. (1906). *Abhidhammavataṛṇa*. Bangkok: Tharaiwan Press.
- Siriwanbuth, P. (2013). *Theory of psychological development*. (6th ed.). Bangkok: Creative printing.
- Phrabuddhakosathera. (2004). *Visutthimag*. (5th ed.). Bangkok: Prayoonsarn Printing.
- Phrakhanthasaraphivong. (2002). *Abhidhammasangaha and paramutthathepanee*. Bangkok: Thai raiwan Graphics plat.
- Phra Sophitittithada. (1995). *Royal Dictionary*. (5th ed.). Bangkok: Aksornjareonthut AJT Company.
- Phavilai, R. (2016). *Abhidhamma for new generation*. (4th ed.). Bangkok: Phimsuoy.
- Keawkungwan, S. (2008). *Theory of Personality psychology*. Bangkok: Morchayban.
- Soros, S. (2011). *A study of Proper Personal Characteristic Classification Tools for Practicing the Satipatthana*. Dissertation Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Khavanitch, T. (2003). *General Psychology*. Bangkok: Seed Ukation.
- Pavakanan. U. (2013). *Cognitive Psychology*. Bangkok: Id all Digital printing.